

Назаренко Костянтин Дмитрович,
*студент 9 факультету, 4 курсу,
3 групи НЮУ ім. Я. Мудрого*

Стріжкова Алла Володимирівна,
*молодший науковий співробітник
НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України*

ДОСЛІДНИЦЬКА ІНФРАСТРУКТУРА: РОЗУМІННЯ ТЕРМІНУ В УКРАЇНІ ТА ЗАКОРДОНОМ

Стрімкий розвиток економіки і науки у XXI столітті спричинив значний вплив дослідницької інфраструктури на формування глобального та європейського дослідницького простору (англ. ERA), що не обмежується рамками однієї держави, а значить і однієї національної правової системи. Право, яке завжди супроводжує економіку, також вже не може обмежуватись кордонами країни, а тому глобалізаційні процеси зачіпають і розвиток правового регулювання. Особливо це є важливим в контексті можливого вступу України

до Європейського Союзу і, відповідно, приведення національного законодавства до європейських та міжнародних стандартів, яке б не передбачало подвійного тлумачення або неправильного розуміння термінології.

В цьому аспекті є важливим прийняття ЗУ «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII, який мав би поліпшити розвиток дослідницької інфраструктури нашої держави та виправити прогалини старого закону з однойменною назвою, але в даному нормативно-правовому акті з'явилася проблема розуміння дефініції «дослідницька інфраструктура», яка постала через те, що в цьому законі є два схожих терміни, а саме «дослідницька інфраструктура» та «державна дослідницька інфраструктура» [2]. Дослідницька інфраструктура визначається як «сукупність засобів, ресурсів та пов'язаних з ними послуг, які використовуються науковим співтовариством для проведення досліджень на найвищому рівні, що охоплює найважливіші об'єкти наукового устаткування та обладнання або набори приладів, ресурси, що базуються на знаннях (колекції, архіви, депозитарії або банки даних наукової інформації), інфраструктуру, засновану на технології комунікацій (грід, комп'ютери, програмне забезпечення і мережевий зв'язок), та інші структури унікального характеру. Дослідницькі інфраструктури можуть бути локально розташованими, віртуальними або розподіленими (організована мережа ресурсів), державними або приватними. Дослідницькі інфраструктури можуть входити до міжнародних мереж» [2]. Логічно було би зробити припущення, що визначення державної дослідницької інфраструктури буде містити схожу дефініцію, лише в контексті масштабу держави, але законодавець доволі несподівано дає визначення державної дослідницької інфраструктури як «об'єднання наукових установ та (або) вищих навчальних закладів державної форми власності, що створюється з метою оптимального використання їхніх ресурсів (кадрів, матеріалів, устаткування, обчислювальних ресурсів та зберігання банків даних і знань) та координації їх ефективного використання для проведення наукових, науково-технічних досліджень і науково-технічних розробок на найвищому рівні, а також забезпечення спільного проведення заходів щодо якісної підготовки фахівців у відповідних галузях знань» [2].

Як наслідок, виникає низка запитань щодо цих термінів, та доцільності їх використання в даному нормативно-правовому акті. По-перше, ми одразу можемо побачити різницю в суб'єктах коментованих визначень: в першому випадку ним виступає наукове співтовариство, в другому - об'єднання наукових установ та (або) вищих навчальних закладів державної форми власності, при цьому, надалі в статті 1 ЗУ «Про наукову і науково-технічну діяльність», де вказана термінологія, не зазначається, які саме суб'єкти входять до кола наукового співтовариства. По-друге, важливою євідмінність в меті, яку передбачають дані визначення: в той час, коли дослідницька інфраструктура має на меті проведення досліджень на найвищому рівні, державна дослідницька інфраструктура ставить за ціль оптимальне використання ресурсів своїми суб'єктами та координації їх ефективного використання для проведення наукових, науково-технічних досліджень і науково-технічних розробок на найвищому рівні, а також забезпечення спільного проведення заходів щодо якісної підготовки фахівців у відповідних галузях знань. Цікавим в даному випадку є порівняння з 8-ою Рамковою програмою ЄС в галузі наукових досліджень та інновацій «Горизонт 2020» метою дослідницької інфраструктури, в якій вказано: розробку скоординованих програм досліджень; спільне використання інструментів і платформ досліджень спільний доступ до потенціалу науково-дослідних установ та відповідного обладнання; обмін персоналом та відкриття вакансій для інших членів мережі; перебазування персоналу, можливо, навіть цілих дослідницьких колективів разом з обладнанням; комплексне управління знаннями та інтелектуальною власністю [3]. По-третє, слід зазначити, що зі змісту цих термінів випливає різна природа виникнення суб'єкта, в першому випадку суб'єкти є первинними, і залишають свій статус при взаємовідносинах між собою, в той час, як в другому випадку суб'єкти перетворюються на одне ціле.

Ці прогалини є дуже не доречними в контексті міжнародного наукового співробітництва адже, наукова громадськість і так дуже часто виражала занепокоєність тим, що наша країна, отримавши де-юре статус асоційованої держави не є в повній мірі учасником світового наукового співробітництва на політичному, юридичному та

організаційних рівнях. Зокрема: була відсутньою на конференції ЄС щодо нового старту Європи у сфері інновацій, де розглядалися засоби застосування ЄДП для інноваційного розвитку держав-членів ЄС та асоційованих держав; не долучилася до Лундської декларації 2015 року, що зазначила переважні засоби і заходи, що мають стати частиною національних програм реформ держав ЄС та асоційованих держав, щодо засобів концентрації зусиль членів ЄДП на досягнення соціальних викликів; не взяла участі у створенні Дорожньої карти Європейських дослідницьких інфраструктур, що була представлена в ЄС у березні 2016 року; не є учасником політичних та організаційних заходів зі створення «хмари відкритої науки» та об'єднаних «європейських е-інфраструктур для досліджень і освіти, що відбувалися впродовж усього 2015 р. і в березні 2016-го; не бере участі в розробці спільної Дорожньої карти ЄДП на 2015-2020 рр., пропозиції до якої країни-члени та асоційовані країни мали подати на засідання відповідного комітету ЄДП (ERAC) до 22 квітня 2016 р.» [4].

Отже, для врегулювання суспільних відносин важливим є не тільки видання актів, а й їх впорядкування в системі законодавства. Наявність в законодавстві прогалин, понятійних неточностей, внутрішніх протиріч, зайвих дублювань, а також множинних змін і доповнень породжують необхідність упорядкування та узгодження правових норм для усунення існуючої роздробленості і зручності їх використання. Тому, на нашу думку, буде доречним внести деякі зміни до ЗУ «Про наукову і науково-технічну діяльність» для розмежування понять «дослідницька інфраструктура» та «державна дослідницька інфраструктура», і ми вважаємо, що можливо два оптимальних варіанти:

1. Заміна дефініції «державна дослідницька інфраструктура» на таку ж, як в терміні «дослідницька інфраструктура», лише зі зміною того, що застосування терміну відбувається в контексті наукових установ та (або) вищих навчальних закладів державної форми власності.

2. Розкриття переліку суб'єктів в терміні «дослідницька інфраструктура» і або уточнення терміну «наукове співтовариство», або зміна визначення «наукове співтовариство» на наукові установи та (або) вищі навчальні заклади.

Література:

1. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII в редакції від 28.09.2017. *Відомості Верховної Ради України*. № 3. 2016. Ст. 25.
2. Регечі Девід, Фьодінгер Максиміліан. Європейські дослідницькі мережі. URL: <http://www.fp6-nip.kiev.ua/assets/JSO/ERN.pdf>.
3. Horizon 2020. The EU Framework Programme for Research and Innovation. URL: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/>.
4. Шевченко А., Шадура В. Потяг «ЄДП» рушив, а Україна залишилася на платформі. URL: https://dt.ua/columnists/potyag-yedp-rushiv-a-ukrayina-zalishilasya-na-platformi-206550_.html.